Извештај о теренском истраживању студената *Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду* (Ораховац, Бока Которска)

Наша истраживачка екипа је боравила у Доњем Ораховцу, насељу на територији општине Котор, у периоду 28. 07-12. 08. 2003. године, ради рекогносцирања терена и прикупљања чињеничног материјала у оквиру пројекта (предложеног од стране наручиоца *Јадран Арт Пераст* у сарадњи са нашим Центром за етнолошко-антрополошка истраживања) проучавања традиционалне културе, народног живота и обичаја Горњег Ораховца. Екипу су чиниле Гордана Горуновић, асистент на Одељењу за етнологију и антропологију, и студенткиње етнологије и антропологије Александра Мирковић (3. година), Весна Исаиловић и Маријана Митровић (2. година). Гордана Горуновић је на терену остала до 15. 08. 2003. године, како би обавила интервјуе са испитаницима из Пераста и Рисна, који нису могли бити завршени у предвиђеном року.

Братственичка села или засеоци Горњег Ораховца (*Ораховац*, *Оравац*) – Убалац, Велинићи, Степен, Кљавићи, Јежевићи, Веље Село, Глоговац и Бријег – су, за разлику од данашњег Доњег Ораховца (*Подоравац*), напуштена и запустела већ неколико деценија. Сасељавање становништва у Приморје и миграције у прекоморске земље (највише у Аргентину) одвијали су се поступно од краја 19. века, да би након Другог светског рата, у периоду социјалистичке изградње, уследио нови талас претежно локалних и регионалних миграција.

На Убалцу данас "живе" само две куће (једно домаћинство чине браћа Јован и Здравко Дабижиновић, друго иноконсни Обрад Дабижиновић). Стога су истраживања вршена највише у Доњем Ораховцу, али и у околним местима – у Дражин Врту, Перасту, Доброти и Рисну, у зависности од тога где су се настанили потомци горњеораховачких породица и братстава, као и, премда у мањој мери, због неприступачности самог терена, на лицу места, у подручју Горњег Ораховца.

Екипа је један дан боравила на Убалцу, где је снимала објекте и ношњу и обавила разговоре са Јовом и Обрадом Дабижиновићем (једине настањене куће у Убалцу и целом Горњем Ораховцу). Г. Горуновић је један дан посветила обиласку и разгледању већине горњеораховачких заселака, као и фотографском снимању значајних локалитета и грађевина – цркава, гробаља и фортификација из доба аустријске владавине. Ова маршрута је углавном следила коридор старе аустријске цесте, која се протеже двадесетак километара кроз територију Горњег Ораховца. Прећен је пут од Убалца до Велинића и назад: том приликом су снимљени *мргини* између братстава и села у Турбин долу и Долама, локва са каменим појилом у Слобућцу, братственичка црква Св. Јована "велинићког" и сеоско гробље; потом од Убалца до некадашње аустријске касарне и тврђаве на Врановом Брду; одатле се продужило на Степен, у Кљавиће и на Казерму (некадашња жандармеријска станица) изнад Равнице, те у Веље Село. Од Вељег Села, поред којег аустријска цеста продужава до Убалца, одваја се стаза која води до самог средишта горњеораховачке територије – Ораховачког (Оравачког) Дола, где се налази данас разрушена црква Св. Петке, која је у прошлости служила као саборна црква целог Горњег Ораховца.

Чланови екипе су прикупили доста података на основу посматрања, разго-

вора и животних прича испитаника, са којима су контакти успостављени посредовањем организатора. На тај начин створен је почетни корпус етнографске грађе о материјалној и духовној култури: привреди, кући и окућници; обичајима везаним за појединца и годишњи циклус; миграцијама становништва из Горњег Ораховца, првенствено његовом сасељавању у приморје и адаптацији у новој средини. Уз то, захваљујући доброј вољи испитаника, разумевању и техничким могућностима организатора истраживања, извршено је компјутерско скенирање око стотину индивидуалних и групних фотографија из приватних, породичних архива, снимљених у црно-белој техници на аутентичним локалитетима Горњег Ораховца и околине.

Напомињемо да створена етнографска грађа захтева и допуне и додатне провере – на самом терену и уз помоћ других врста релевантних извора, у првом реду, историјских докумената који су похрањени у Которском архиву, црквеним и манастирским архивама, а којима, нажалост, овом приликом нисмо могли посветити дужну пажњу.

Екипа је настојала да идентификује и друге врсте извора и места на којима су они похрањени, као што су, на пример, матичне књиге рођених, крштених, венчаних и умрлих, које се тренутно чувају у цркви Св. Ђорђа у Доњем Ораховцу и цркви Пресвете Богородице у Перасту. Напомињемо да је у овој фази било могуће стећи само делимичан, тачније веома површан увид у постојеће матичне књиге и то, захваљујући садашњем пароху Перашко-ораховачке парохије, господину Радивоју Лакети и госпођи Милени Перовић, домаћици из Доњег Ораховца, која се годинама брине о цркви Св. Ђорђа. Поменути свештеник нас је упутио да се обратимо надлежним црквеним властима Црногорско-приморске митрополије, ради добијања дозволе за рад са овом врстом извора и да би "цео пројекат добио благослов, како и приличи".

За жаљење је што нисмо били у могућности да посетимо манастир Бања код Рисна и да установимо које су врсте извора тамо похрањене, те да проверимо гласине о наводном постојању копије *Ораховачке кнежине*, дела некадашњег игумана овог манастира, Дионисија Миковића, чији је оригинал, према локалној причи, постојао у Народној библиотеци у Београду и страдао приликом њеног бомбардовања 1941. г. Према народном предању, манастир је у дубљој прошлости имао важну улогу у пребијању спорова и мирењу ораховачких братстава и суседних локалних заједница.

Гордана Горуновић

Социо-културна антропологија у Истраживачкој станици Петница

Истраживачка станица Петница налази се близу Ваљева, на удаљености чија процена варира од 7 до 12км, зависно од тога да ли је (било) лепо време, да ли идете колима или пешке, да ли идете по бурек или се враћате, и слично. Петница је већ годинама позната као елитно место у ком се окупљају млади научни таленти. Репутацију (и све што уз њу иде) на страну, Петница је управо оно што јој име говори – истраживачка станица, место на којем млади или стари, реални или потенцијални, научни таленти могу да се појаве, проведу неко време, упознају се "из прве руке" са научном облашћу (или научним областима) која их интересује, стекну нове другаре и, што је